

Терехов Є.В., к.е.н., студент гр. 193м-22з-1

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ПРОЄКТИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ПОРУШЕНИХ ГІРНИЧИМИ РОЗРОБКАМИ ЗЕМЕЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЇХ ЦІЛЬОВИМ ПРИЗНАЧЕННЯМ

Сучасне гірничопромислове землекористування характеризується суттєвою конфліктною складовою через тривале вилучення земель з господарського обігу. Не завжди темпи і масштаби рекультивациі земель відповідають очікуванням потенційних землекористувачів, органів публічного управління, інвесторів тощо [1].

При експлуатації природних ресурсів нерідко виникають розбіжності інтересів різних суб'єктів господарювання стосовно напрямів їх використання. На цьому підґрунті можливі часті конфлікти природокористування. Так, будь-яка стратегія використання земельних ресурсів зачіпає інтереси багатьох регіональних акторів: промислових, сільськогосподарських, лісгосподарських підприємств, природоохоронних організацій, преставників туристичної галузі та рекреації, регіональних водокористувачів, місцевих громад, населення тощо. Навіть якщо площа промислової земельної ділянки не збільшується за рахунок інших ділянок, то все одно виникає негативний екологічний вплив і зміна умов землекористування сусідніх ділянок. Промислові земельні ділянки першочергово потребують екологічного захисту, бо вони не можуть бути ізольованими від ділянок з іншим цільовим призначенням [2].

В Україні площі порушених гірничими розробками земель мають тенденцію до збільшення, що підвищує актуальність розробки екологоорієнтованих проєктів землеустрою, пов'язаних з ліквідацією різноманітних техногенних наслідків для землекористування на місцевому рівні. В Україні під розробку корисних копалин відведено до 160 тис. га, хвостосховищами зайнято 40 тис. га, полями фільтрації і ставами (відстійниками) – 30 тис. га [3]. Відкриті гірничі розробки відрізняються високою питомою землеємністю – від 6 до 35 га на 1 млн т видобутку [4]. Отже, за суттєвих глибин видобутку і обсягів переміщення гірської маси зона негативного екологічного впливу гірничопромислових ділянок поширюється на десятки кілометрів.

З метою недопущення зловживань та прийняття рішень, які суперечать вимогам чинного законодавства у сфері охорони земель, процедура оформлення земельних прав та проведення різноманітних земельних поліпшень повинна бути регламентована відповідно до сучасних нормативних положень та методичних напрацювань у сфері землеустрою.

У цьому випадку, землевпорядкування постає як інструмент узаконення тих змін у стані та напряму використання техногенних земель, які відповідатимуть інтересам усіх учасників гірничопромислового землекористування. Слід розуміти, що після завершення періоду рекультивациі земель, створюється ресурс, який потенційно може бути використаний для цілей сталого розвитку відповідних громад. Це вимагає максимального врахування екологічних, економічних та соціальних наслідків розробки проєкту землеустрою.

Таким чином, під час вирішення питання раціонального використання рекультивованих земель велике значення має вибір напряму їх відновлення. Післяпромислове господарське використання не завжди може збігатися з їх колишнім призначенням. Як зазначається у джерелі [5] на державному рівні ще остаточно не врегульовані питання щодо якості рекультивациі земель та контролю за її результатами. Однак, використання новітніх геодезичних технологій дозволяє отримати інформаційний матеріал, необхідний для якісного моніторингу трансформації земельних угідь внаслідок гірничопромислових впливів.

Будь яка суттєва зміна якісного стану земельних угідь, правового режиму та їх просторових характеристик вимагає розробки відповідного проєкту землеустрою та відображення цих змін у проєктній документації. Проте землеустрій в цьому аспекті слід сприймати не тільки як регулятор реалізації права власності в системі земельних відносин, але й інструмент планування обґрунтованих та суспільно виправданих змін у стані земельних ресурсів. Розробка проєкту землеустрою не може суперечити суспільним інтересам, екологічній безпеці, створювати підґрунтя для майнових зловживань тощо.

Правильна оцінка напряму рекультивациі повинна враховувати щонайменші розбіжності характеристик земельних ділянок в межах гірничого відводу, пов'язані з рельєфом, місцезоташуванням, ґрунтовим складом, рівнем біорізноманіття, рівнем

грунтових вод, ступенем техногенної трансформації, існуючі обмеження у землекористуванні тощо. Розробка проєкту землеустрою рекультивованої земельної ділянки з наданням її економічної оцінки повинна адекватно відображати всі суттєві характеристики, що впливають на умови подальшого цільового використання землі. У цьому реалізовуватиметься механізм збереження земель техногенного походження, шляхом визначення напрямку їх використання, що об'єктивно відображає функціональні властивості ґрунту та можливість повернення земель у господарську структуру непорушених угідь з метою організації сталого землекористування. Проєкти землеустрою на постпромислових ландшафтах першочергово повинні використовувати критерії оцінювання планувальних рішень документації із землеустрою для навколишнього природного середовища, можливості реалізації заходів із збереження певних типів ландшафту, захисту техногенних земель від ерозії, зсувів, ущільнення, забруднення промисловими відходами та небезпечними хімічними речовинами, запобіганню іншим руйнівним впливам. Таким чином, під час розробки проєктів землеустрою техногенних земель екологічна складова заходів з раціонального землекористування повинна визначати основний зміст земельних поліпшень, які відповідають майбутньому цільовому призначенню цих земель.

Список використаних джерел:

1. Terekhov, Y. V., & Litvinov, Y. I. (2016). Substantiation of ways to improve land conservation as a factor of investment attractiveness of man-made land. *Economic Bulletin of the National Mining University*, 4, 62-70.
2. Tregub, M., & Trehub, Y. (2015). Substantiation of land management methods of industrial cities. *New Developments in Mining Engineering*, 449-452.
3. Тертична А.О. Екологічне обґрунтування створення рекреаційної зони на землях Подорожненського сірчаного рудника. Кваліфікаційна робота. Львів, 2021. 92 с.
4. Куліковська, О., & Катушков, В. (2022). Інженерно-геодезичний супровід визначення параметрів і напрямів рекультивації порушених земель у гірничодобувному регіоні. *Містобудування та територіальне планування*, (79), 212-225.
5. Філоненко, О. В., & Петльований, М. В. (2021). Технологічні та екологічні особливості заповнення кар'єрних пустот металургійними шлаками. https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/163322/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B0%20Wayscience_2021.pdf?sequence=1.